

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för
pedagogik, didaktik och
utbildningsstudier

Självständigt arbete
2 för grundlärare Fk-3
och 4-6, 15 hp

Rapport nr: 2016vt02113

Litteraturkanondebatten 2006

- En argumentationsanalys av artiklar publicerade i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet

Tobias Gustafsson & Martin Adolfsson

Handledare: Pia Ivarsson

Examinator: Åsa af Geijerstam

Sammanfattning

Inför valet 2006 framförde folkpartisten Cecilia Wikström förslaget att införa en litteraturkanon inom svenskämnet för gymnasie- och grundskolan. I den här uppsatsen har vi studerat den tidningsdebatt som uppkom efter Wikströms förslag. Genom att använda oss av en argumentationsanalys har vi studerat, och analyserat, artiklar som berörde litteraturkanonförslaget. Artiklarna publicerades i två av Sveriges största dagstidningar - Dagens Nyheter (719 000 läsare per dag) samt Svenska Dagbladet (394 000 läsare per dag) - mellan den 26 juli och 26 augusti sommaren 2006.

Förenklat handlar tesen i denna debatt om att en litteraturkanon bör införas, och de två sidorna debatterar för och emot detta. De som har mest utrymme i de artiklarna som analyserats är kanonförespråkaren och politikern Cecilia Wikström och kanonmotståndaren Stefan Jonsson, som är litteraturvetare och skribent på Dagens Nyheter. Majoriteten av de argument som förs i debatten har mer eller mindre direkt koppling till utbildning eller integration. Huvudargumenten som talar för kanon går vanligtvis i linje med dessa två argument; *en litteraturkanon skulle bidra till gemenskap och integration i samhället & en litteraturkanon skulle bidra till ökad kunskap i skrift och språk inom svenskämnet*. De huvudargument som är mot ett införande av en litteraturkanon går vanligen i linje med dessa tre argument: *en litteraturkanon är nationalistisk, staten ska inte bestämma vad som ska läsas & en litteraturkanon skulle vara exkluderande för de verk och författare som utesluts*.

Eftersom den nuvarande läroplanen ger lärare stor valfrihet över vilken litteratur som ska behandlas i svenskundervisningen, är det av vikt att lärare reflekterar kring detta litteraturval. Vi som ligger bakom denna uppsats har förhoppningen att den ska bidra till ökad insikt och tydlighet kring den komplexitet som uppstår då ett litteraturval ska genomföras. Med detta arbete som grund, hoppas vi att både lärare och studenter själva ska kunna ta ställning och reflektera kring denna problematiska aspekt av litteraturundervisning.

Nyckelord: litteraturkanon, argumentationsanalys, svenskämnet, mediedebatt

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Inledning	5
Bakgrund	6
Ämnets didaktiska relevans.....	6
Begreppet kanon.....	7
Kanonens historia i Sverige – en återblick.....	7
Olika perspektiv på tidigare kanondebatter	9
Läroplaner.....	10
Lpo 94.....	10
LGR 11	11
Forskningsöversikt.....	12
En tidigare studie av kanon inom svenskundervisningen	12
Svenskämnets karaktär.....	13
Teoretiska utgångspunkter.....	15
Mediedebatt.....	15
Syfte och frågeställningar.....	17
Metod.....	18
Avgränsning	18
Material	18
Argumentationsanalys.....	20
Tillvägagångssätt.....	21
Analys.....	22
Artiklar – Resultat och analys	22
1. Litteraturkanon föreslås i Sverige, Lina Kalmtegg, DN 2006-07-26	22
2. Folkpartiet på svenskjakt, Stefan Jonsson, DN 2006-07-26.....	23
3. Lärare säger nej till litteraturkanon, Lina Kalmtegg, SvD 2006-07-26	24
4. Leijonborg för en litteraturkanon, SvD 2006-07-28.....	25

5. Rättvisepolitik - Alla bör få tillgång till gemensam kultur, Mauricio Rojas, DN 2006-07-29	25
6. Därför behövs Litteraturkanon, Cecilia Wikström, SvD 2006-07-29	26
7. Litteratur som gränsvakt, Stefan Jonsson, DN 2006-07-31	27
8. Makthavarna måste granskas, Inti Chavez Perez, DN 2006-07-31	28
9. Bra böcker en rättighet, Cecilia Wikström, DN 2006-08-03	29
10. Vad händer med barnlitteraturen?, Jan Hansson, SvD 2006-08-05	29
11. Ledare: Kan nån kanon?, Henrik Berggren, DN 2006-08-08	31
12. Naiv syn på skönlitteratur, Ebba Witt-Brattström, DN 2006-08-08	31
13. Litterär kanon splittrar alliansen, Magnus Västerbro, DN 2006-08-10	32
14. Vad kräver vi av svenskar i utlandet?, Åsa Moberg, SvD 2006-08-12	34
15. Litteraturkanon tände känslorna, Lina Kalmtæg, SvD 2006-08-19	34
16. Akademien positiv till litterär kanon, Ossi Carp, DN 2006-08-21	35
17. ”Knäpp debatt om litteraturkanon” , TT Spektra, SvD 2006-08-25	35
18. Världen bortom folkpartiet, Stefan Jonsson, DN 2006-08-26	36
Sammanfattning av analysen	38
Återkoppling till teoretiska utgångspunkter	39
Diskussion	40
Vilka kom till tals?	40
Vilken syn har debattörerna på svenskämnets konception?	40
Vad hände med läroplanen?	41
Konklusion	43
En debatt där deltagarna aldrig möts	43
Referenslista	44
Bilagor	46
Bilaga 1 - Analyserade artiklar	46
Bilaga 2 – Folkpartiets motion	48

Inledning

Vi som har skrivit detta arbete studerar båda till grundlärare, med inriktning årskurs fyra till sex. I dagens läroplan finns inga specifika litteraturhänvisningar vad gäller skönlitteratur, vilket lämnar lärare och elever med stor frihet. Under vår utbildning har vi reflekterat över vilken skönlitteratur lärare bör tillgodose sina elever. Denna reflektion ledde senare till att vi ramlade över kanondebatten från 2006. Litteraturkanons vara eller icke vara inom svenskämnet är något som med jämna mellanrum diskuteras och debatteras inom svensk media. En av de största debatterna kring detta ämne ägde rum under sommaren 2006 då folkpartiet, med riksdagsledamot Cecilia Wikström i spetsen, kom fram med förslaget att införa en litteraturkanon för svenskämnet. Förslaget väckte stor debatt där anhängare och motståndare till förslaget argumenterade mot varandra i svensk media.

I den här uppsatsen kommer vi att titta närmare på ett antal av de artiklar som publicerades och berörde litteraturkanon-förslaget i två av Sveriges största dagstidningar, Dagens nyheter och Svenska Dagbladet, under sensommaren 2006. Med hjälp av artiklarna kommer vi att studera de olika debattörernas argument och inställning till ett hypotetiskt införande av en litterär kanon i skolans svenskundervisning.

Bakgrund

Startskottet till debatten, huruvida det bör finnas en litterär kanon i skolan eller inte, var en debattartikel skriven folkpartisten Cecilia Wikström, inför valet 2006, som publicerades i Sydsvenskan den 22 juli 2006. Wikström tar fasta på det problem att svenska barn och ungdomar läser allt mindre och att elevers läsförståelseförmåga blir allt sämre. Problemet är aktuellt även idag, enligt Skolverkets senaste lägesrapport för grundskolan, då svenska elevers läsförståelse alltjämt församras. I sin inledande debattartikel argumenterar hon för fördelarna med ett införande av en litterär kanon, eller vad Wikström benämner som en "litterär bas", i den svenska skolan. Med litterär bas menade Wikström ett antal litterära verk som elever skulle tillgodogöra sig under sin utbildning. Artikeln, och själva förslaget i sig, bemöttes av stark kritik från DN:s kultursskribent Stefan Jonsson samt Lärarförbundet men också av medhåll från bland annat författaren Ebba Witt-Brattström, som ställde sig positiv till förslaget. I oktober senare samma år fastställdes en slutgiltig motion (se bilaga 2) där förslaget i sin helhet presenterades för riksdagen. En motion som senare avslogs och som får anses utgöra slutet för debatten 2006. Eftersom att det inte heller i dagens läroplan återfinns någon form av litteraturlista, återkommer denna diskussion fortfarande emellanåt.

Ämnets didaktiska relevans

I detta arbete är det litteraturkanondebatten från 2006 som har studerats, och eftersom denna debatt är så pass förankrad i skolväsendet får den anses vara didaktisk relevant. Michael Uljens (1997, 18) definierar didaktik som "undervisningens och inläringens teori och praktik", och skriver vidare att didaktiken handlar om följande frågor;

- *vem som skall lära sig*
- *vad man skall lära sig*
- *när man skall lära sig*
- *med vem man skall lära sig*
- *var man ska lära*
- *hur man skall lära sig*
- *genom vad man skall lära sig*
- *varför man skall lära sig*
- *för vad man skall lära sig.*

Främst behandlar kanon som begrepp den didaktiska frågan angående innehållet, nämligen *vad man ska lära sig*, men även *hur- och genom vad man skall lära sig* berörs av en kanon. En kanon skulle innebära att svenskämnet skulle komma att innefatta ett antal litterära verk som elever ska tillgodogöra sig under skoltiden, därmed förutbestäms både själva innehållet men också sättet på hur litteraturundervisningen ska tillgodoses eleverna.

Begreppet kanon

Eftersom begreppet kanon är så pass centralt i den här studien, krävs en tydlig redogörelse för hur kanon som begrepp kan definieras. Nationalencyklopedin definierar begreppet kanon som en samling texter eller dokument som anses vara normerande (NE 2016).

Litteraturvetare och forskare definierar begreppet kanon på olika sätt i sina studier. I Staffan Bergstens och Lars Elleström bok *Litteraturhistoriens grundbegrepp* redogör de termen kanons historiska ursprung och hur den används i vår samtid. Kanon kommer ursprungligen från bibelvetenskapen och används idag bland annat inom litteraturhistoria där det syftar på de verk som stått till grund för den allmänt erkännande ramen i en viss skrivtradition (Bergsten & Elleström 2004:31). Till skillnad från Bibeln fastläggs aldrig en litteraturhistorisk kanon vilket leder till en möjlighet för nyare verk att slå sig in i en hypotetisk kanon. Anna Williams (1997) är professor i litteraturvetenskap vid Uppsala Universitet. Den definition hon använt sig av i bland annat hennes verk *Stjärnor utan stjärnbilder* (Williams 1997:38), går ut på att se kanon som en uppsättning litterära texter som varje medborgare bör ha tagit del av för att betraktas som allmänbildad.

Kanons historia i Sverige – en återblick

I Jan Thavenius (1999) bok *Svenskämnets historia* ger han en genomgång av hur en litteraturkanon sett ut i svensk undervisning ur ett historiskt perspektiv. Följande stycke innehåller en sammanfattning av Thavenius historiska genomgång av kanon.

Litteraturens villkor förändrades under 1800-talets första hälft, vilket även påverkade läsningen. Vad som skedde var att litteraturen hamnade i centrum för offentlig diskussion och omsorg och blev senare ett bildningsmedel för en relativt bred publik. Litteraturens roll utvecklades till att förmedla värderingar och erfarenheter, men blev även ett massmedium på en litterär marknad. Under 1830- och 1840-talet gjorde den svenska litteraturen sitt första framträdande i skolväsendet

och Folkskolan. Det tidiga stadiet av folkskolans läseböcker innehöll ett svagt inslag av svensk litteratur. Vad som behandlades i undervisningen var mestadels enstaka dikter, den skönlitterära prosan var hittills obefintlig. I undervisningen fick eleverna ta del av verk skrivna av läroboksförfattare i form av moraliska och historiska berättelser. I slutet av 1850-talet introducerades den första läse- och läroboken i läroverket, som gick under namnet *Öfversättning af svenska språkets och litteraturens historia*, vilken blev framgångsrik och utgjorde navet inom svenskundervisningen under 1800-talets andra hälft. Denna läsebok behandlar både vers och prosa och innehåller verk från den hedniska- till den Tegnériska tiden. Bokens avslutande kapitel innehåller texter från både norska och danska författare.

Litteraturens ställning i undervisningen stärktes avsevärt under 1900-talets första hälft, vilket lett till att denna period ibland kallats för *litteraturundervisningens storbetstid*. Det som inträffade var att modersmålet sattes i centrum för undervisningen och ämnets timtal ökade markant. Svensk och nordisk litteratur blev det centrala inom litteraturundervisningen, även om översatt utländsk litteratur också ingick i undervisningen. Thavenius hänvisar till att djupgående studier, kring litteraturkanons vara eller icke vara i det svenska skolväsendet, bekräftar att det fanns en stabil kanon i läroverket under denna tid (Thavenius 1999:122). Denna kanon bestod till övervägande del av svenska författare från 1700- och 1800-talet. Författare så som Tegnér, Geijer, Runeberg, Rydberg utgjorde kärnan av denna kanon. Ett fåtal nordiska författare ingick också så som Holberg, Björnson och Ibsen, men även europeiska klassiker i form av Shakespeare, Goethe, Homeros med flera (Thavenius 1999:124). Det är även relevant att ta i beaktning vad som inte ingick i denna kanon, eftersom att även dessa verk indirekt karaktäriserar vad som utgjorde själva kanon. De litterära verk som hade svag ställning var verk som tillhörde ytterkanterna ur ett tidsperspektiv, det vill säga de yngsta och de äldsta verken. Verk som kunde kategoriseras som modernistiska eller experimentella var obefintliga i denna kanon och kvinnliga författare var kraftigt underrepresenterade, något som inte heller förändrades trots att kvinnor fick tillgång till undervisning vid de allmänna läroverken efter år 1928 (Thavenius 1999:124).

Efter andra världskriget skedde en radikal modernisering av samhället och Sverige började snabbt utvecklas till att bli ett utbildningssamhälle. Demokrati och frihetens problem var teman som blev allt mer centrala inom litteraturen.

Thavenius (1999) diskuterar vidare begreppen kultur och kanon och fastslår att varje kanon har en historia, vilket betyder att ett etablissemang av en ny kanon innebär undergången för den gamla. Sammanfattningsvis skedde den största förändringen inom svensk litteraturkanon under 1800-

talets andra hälft. Det var då som den klassiska europeiska kanon fick ge vika för den nationella kanonbildningen med fokus på svenska författares verk.

Olika perspektiv på tidigare kanondebatter

Begreppet kanon har tendensen att väcka starka känslor då den diskuteras. Katarina Leppänen och Mikael Lundahl (2009) har skrivit boken *Kanon ifrågasatt*, där de diskuterar kanon som begrepp. Ett införande av en litteraturkanon har enligt Leppänen och Lundahl (2009:14) kritiserats som ”ett bakåtsträvande försök att bibehålla hegemonin (och makten) i en föränderlig värld”. Förespråkare för en kanon menar istället att en litterär kanon skulle vara ”både radikalt nytänkande, postmodernt och icke-hierarkiskt”. Frågan om kanons vara eller icke vara i läroplanen är alltså komplex och går inte att besvaras endast med ett ”ja” eller ”nej”.

Med ojämna mellanrum tas debatten om kanon upp och eskalerar i olika grader inom idé-, filosofi och vetenskapshistorien. Den radikala sidan av kanondebatten kritiserar och ser kanon som ett verktyg för den styrande makten att styrka sig själva och upprätthålla den rådande kulturella strukturen i samhället. Kanons försvarare menar att de vill värna om kulturarvet genom att värdera kvalitet och tradition.

Magnus Persson (2012) är professor i litteraturvetenskap författare bakom *Den Goda Boken*. Detta verk innehåller en kritisk granskning av de föreställningar som är relaterade till litteratur och läsning i vår samtid. Persson (2012) menar att debatter angående kanon har en olycklig tendens att polariseras. I den svenska kanondebatten var det tydligt att debatten reducerades till en enda fråga: Vilka skall vara representerade på denna lista? Och vice versa: varför ska just de verk eller författare vara representerade på listan? Övriga relevanta frågor för debatten försvinner enligt Persson, som till exempel hur kanon skulle kunna användas, kanons föränderlighet och så vidare (Persson 2012:94).

En intressant fråga, som sällan ställs i denna kontext, är vilka röster som hörs i debatten om kanon. Kanondebatten från 2006 i Sverige berörde till övervägande del ett möjligtvis införande av en kanon i skolväsendet. Kanske skulle en därför väntat sig att flertalet av debatorrerna kom från skolans och svenskämnets sammanhang. Det kan tyckas att de som sitter på de färskaste kunskaperna angående litteraturundervisningen borde vara yrkesverksamma svensklärare. Debatten saknade hänvisningar till svenskämnetsdidaktisk forskning, det vill säga forskning angående vad som sker då målformuleringarna som finns i kursplanerna översätts till pedagogisk praktik. Detta är en av flera aspekter av debatten som Persson (2012:97) ställer sig frågande till, eftersom att denna forskning har åskildgjort att litteraturundervisningen tampas med stora

problem, avsaknaden av en litteraturkanon är dock inte ett av dessa problemen (Persson 2012:97).

De som fick mest utrymme i kanondebatten 2006 var litteraturvetare med ursprung från högre utbildning och forskning. Ett antal kritiker och journalister fick också plats, samt politiker. Dessa olika parter framförde självsäkert och med övertygelse om hur det ser ut i praktiken, vad beträffande litteraturundervisningen, och hur det borde se ut. De som inte tillfrågades var svensklärare och forskare inom svenskämnesdidaktiska fältet, men inte heller elever. Att på detta sätt föra talan för andra och även tala om för andra vad som gäller är en typ av maktutövning menar Persson (2012). Det talades inte heller om vad eller vem de olika debattörerna i kanondebatten representerade (Persson 2012:97-98).

Läroplaner

Något som är intressant för detta arbetets vidare diskussion är att se hur de olika läroplanerna skiljer sig åt före och efter litteraturkanondebatten 2006. Det som gör detta till en intressant aspekt inför kommande diskussion, är att se åt vilket håll läroplanen gick - vad gäller för litteraturen efter kanondebatten 2006. Nedan följer därför en kortare presentation av den läroplan, Lpo 94, som gällde för svenskämnet vid tidpunkten för debatten. Vi presenterar även kortfattat hur dagens läroplan, LGR 11, ser ut gällande litteraturundervisning.

Lpo 94

Den gällande läroplanen vid tiden för debatten 2006 var Lpo 94. I kursplanen för svenskämnet i grundskolan står, under svenskämnets inledande del, att eleverna genom svenskundervisningen ska få möta skönlitteraturen och att de genom svenskämnet ska få ”lära känna delar av vårt kulturarv”. Vidare står även att språk och kultur är ”oupplösligt förenade med varandra” och att våra rötter och kulturella identitet finns i språket.

Under kursmålen för svenskämnet i grundskolan står att eleverna ska få ”lära känna svensk skönlitteratur från olika tider och i skilda former, få kunskaper om centrala författarskap och därigenom bli förtrogen med svensk kultur, lära känna skönlitteratur från de nordiska länderna och från andra delar av världen och få förståelse för kulturens mångfald”.

I kursplanen för svenskämnet i grundskolan står även, under rubriken ”Litteraturen”, att det är ”viktigt att eleverna från det första skolåret till det sista får möta litteraturen i myter, sagor och sägner, i dikter, pjäser och prosaberättelser, i såväl barn- och ungdomslitteratur som vuxenlitteratur”. Dessutom ska eleverna tillgodose kunskap gällande att ”skönlitteraturen bär en

del av vårt kulturella arv och förmedlar kunskap och värderingar” och att ”litteraturen fungerar som ett kitt i en kulturgemenskap”.

I de mål som eleverna ska ha uppnått i slutat av årskurs nio benämns skönlitteraturen;

”känna till några av de stora skönlitterära verken och författarskapen som ingår i vårt kulturarv”.

I kursplanen för Lpo 94 står det, precis som i dagens LGR 11, inte vilka böcker som rent konkret kan räknas som ett stort skönlitterärt verk.

LGR 11

I LGR 11 (Läroplanen för grundskolan, förskolan och fritidshemmet 2011) återfinns ingen exakt litteratur för vad elever ska tillgodoses under skoltiden. Däremot står det uttryckt under syftesbeskrivningen för svenskämnet att elever i undervisningen ska få möta, samt få kunskaper om skönlitteratur, från olika tider och skilda delar av världen.

Under det centrala innehållet för årskurs 1 till 3 står skrivet att eleverna ska tillgodoses “några skönlitterära barnboks-författare och illustratörer”, något som däremot saknas i det centrala innehållet för SVA (Svenska som andraspråk). Det centrala innehållet för årskurs 4-6 innefattar “några skönlitterärt **betydelsefulla** barn- och ungdomsboks-författare och deras verk”, vad som definierar en betydelsefull författare förklaras däremot inte närmare. Det centrala innehållet för grundskolans senare år, årskurs 7-9, innefattar ett något bredare innehåll där eleverna ska tillgodoses “skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och olika delar av världen. Skönlitteratur som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Lyrik, dramatik, sagor och myter”. Dessutom ska eleverna förvärva kunskaper om “några skönlitterärt **betydelsefulla** ungdoms- och vuxenboks-författare från Sverige, Norden och övriga världen och deras verk, samt de historiska och kulturella sammanhang som verken tillkommit i”. Återigen återfinns ingen förklaring angående vad som definierar en betydelsefull författare.

Forskningsöversikt

Det finns tyvärr inte ett stort utbud av tidigare forskning gällande kanon. Det vi däremot hittat är Lars Brinks studie gällande kanons tidigare ställning i gymnasieskolan. Något som vi ansåg angeläget för den här studien är forskning kring synen på svenskämnets karaktär i undervisningen. Därför har vi valt att presentera Lars-Göran Malmgrens forskning och analys av läromedel, vilket bidragit till tre olika perspektiv på svenskämnet.

En tidigare studie av kanon inom svenskundervisningen

Forskaren Lars Brink har studerat om, och hur, en litteraturkanon använts tidigare inom svenskundervisningen. Huvudsyftet med studien var att undersöka om det fanns en litterärkanon i gymnasieskolan mellan år 1910 och 1945, och hur var denna kanon i sådana fall uppbyggd. Avhandlingen behandlar läromedel i litteraturundervisningen i svenska gymnasieskolor, och har strukturerats efter antologier, litteraturhistoriska läroböcker och fristående verk. Med hjälp av kvoturvalsmetod har han utfört undersökningar av vilka läromedel som användes mest (Brink 1992:19).

Vad gäller litteraturhistoriska läroböcker analyserade Brink (1992) fyra stycken som användes under tidsperioden. Gemensamt för dessa verk är det begränsande utrymmet som ges åt kvinnliga författare, och att verken innehåller spår av nationalism (Brink 1992:138). Fristående verk lästes i allt högre grad efter år 1910 i den svenska gymnasieskolan. Läsningen varierade dock mellan de olika årskurserna, generellt sett lästes fristående verk mest i början av gymnasietiden och trappades sedan ner i slutet. Det var även stora skillnader mellan olika skolor. Under hela perioden framgår det ur stadgor och undervisningsplaner att fristående verk skulle läsas. Dock var de enskilda lärares individuella åsikter av vikt (Brink 1992:182-183).

Brink (1992) påpekar att ingen faktor på egen hand kan avgöra hur läsningen utformas. År 1938 inrättades Läroboksnämnden vars avsikt var bland annat att sänka priserna på litterära verk och inte var att styra läsningen. Som en naturlig reaktion protesterade förlagen och lärare reagerade negativt. Lärarna såg detta som ett försök från överheten att styra undervisningen. Dock är det tveksamt om läroboksnämndens arbete gav frukt, de var mer sysselsatta med att försöka lugna lärarna (Brink 1992:183-184).

Till skillnad från andra läromedel hade urvalet av fristående verk ett starkt nordiskt och utländskt inslag. Vad gäller svenska författarskap ökade detta hela tiden fram till år 1945 utan att för den delen läsning av de nordiska och utländska verken minskade. Att konsumtion av det svenska

författarskapet ökade förklaras av att läsandet ökade totalt sett (Brink 1992:184).

Efter 1910 blir urvalet mer skönlitterärt, vad som skedde var att vissa författare tappade inflytande och ersattes av andra. I vissa fall knöts en framgångsrik författare eller verk direkt till en skolupplaga, vilket exempelvis skedde med Strindbergs verk *Tre Noveller*. Brink (1992:184) menar att hans urvalsundersökning generellt sätt påvisar att verk från 1900-talet sällan lästes före 1945 i den svenska gymnasieskolan. Dessa verk lästes i ökande takt senare, dels på grund av att Svenska Bokförlaget gav ut serien *Skönlitteratur i skolan*.

Mellan den aktuella perioden och det sena 1960-talet kan en innehållslig förändring iaktas menar Brink (1992). Texter som handlade om familjerelationer, könsroller och äktenskap ersatte texter med innehåll av nationellt, historisk eller idealistisk karaktär. Dessa förändringar kan ses som en följd av ämnen som i större utsträckning intresserade eleverna. Men detta kan även betraktas som en omstrukturering av det vitala i samhället, fokus ändrades från nation till kärnfamiljen (Brink 1992:185).

Svenskämnets karaktär

Forskaren Lars-Göran Malmgren beskriver i sin bok , *Svensk Undervisning i grundskolan*, dragkampen som ständigt pågår angående hur svenskämnet ska se ut. Malmgren (1996), som i sin forskning analyserat svenska läromedel, definierar tre olika typer av synsätt på svenskämnet; *svenska som färdighetsämne*, *svenska som litteraturhistoriskt bildningsämne* och *svenska som ett erfarenhetspedagogiskt ämne*. Det förstnämnda, svenska som färdighetsämne, går ut på att ämnet ska syfta till ökad utveckling av elevernas språkliga kunskaper. Detta kan vara genom exempelvis metoder som berör rättstavning och fokus på det grammatiska. Följaktligen handlar det här perspektivet angående svenskämnet om en mer formell typ övande av språkliga regler, som eleverna sedan ska kunna applicera i förutbestämda språksituationer (Malmgren 1996:87). Nästa syn på svenskämnet, svenska som ett litteraturhistoriskt bildningsämne, handlar om att ämnet tilldelas ett bestämt innehåll. Malmgren (1996:88) beskriver detta perspektiv enligt följande;

centrum står förmedlingen av ett kulturarv som betraktas som omistligt. Kulturarvet omfattar ett urval av de litterära verk och författare som litteraturhistoriker fastnat för som mest värdefulla. Man brukar tala om en **kanon** av litterära verk som alla människor i en kulturell gemenskap bör ha stiftat bekantskap med.

Syftet med detta förhållningsätt till svenskämnet är att en gemensam kulturell referensram ska uppnås genom läsning av klassiker. Malmgren poängterar att inom detta synsätt på svenskämnet görs en uppdelning av innehållet, språk och litteratur hålls isär.

Det tredje synsättet på svenskämnet som Malmgren (1996) beskriver, svenska som ett

erfarenhetspedagogiskt ämne, skiljer sig från de andra två ämnena genom att det tar tydlig hänsyn till elevernas olika erfarenheter och förutsättningar. Undervisningen i detta ämne utförs i en förutbestämd kontext med innehållet i centrum, detta innehåll utformas utifrån den specifika elevgruppen. Detta medför att undervisningen inte är påverkad och styrd av läromedel i någon högre grad, istället bestämmer både lärare och elever över innehållet. Svenska som erfarenhetspedagogiskt ämne, som titeln indikerar, strävar efter att mänskliga erfarenheter är teman som ska lyftas fram i undervisningen. Att använda sig av elevers tidigare erfarenheter gör det möjligt för eleverna att relatera till ämnesstoffet, vilket i sin tur leder till att både en social och historisk förståelse kan utvecklas hos eleverna (Malmgren 1996:89).

Arbetet som utförts i denna uppsats skulle kunna skapa en tydlig överblick över hur kanondebatten såg ut 2006. Detta skulle kunna möjliggöra en reflektion hos lärare och studerande över för- och motargument angående kanon, för att själva kunna sätta sig in och ta ställning i denna komplexa fråga.

Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt presenterar vi de teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för den här uppsatsen.

Mediedebatt

I vår argumentationsanalys har vi använt av kommunikationsforskaren Åsa Kroons teori gällande intertextuella kedjor samt Per Linells teori angående själva dialogarten av en debatt. Kroon har i sin avhandling *Debattens dynamik – Hur budskap och betydelser förvandlas i mediedebatter (2001)*, studerat ett antal svenska mediedebatter. I sin avhandling definierar hon en mediedebatt som en speciell typ av medierapportering kring ett ämne som bryter av ett mer rutinerat alldagligt nyhetsflöde. Kroon definierar också en mediedebatt som något som utgörs av olika artiklar och inslag i olika medier över en tid, och som en bildar en lång intertextuell kedja (Kroon 2001:50). Med intertextualitet menas att artiklar bygger på - och bär spår av - varandra. Kroon definierar två typer av intertextualitet. Dels kan det röra sig om en manifest (explicit) intertextualitet där artiklarna är direkt kopplade till varandra via exempelvis citeringar, och dels kan det röra sig om en latent (implicit) intertextualitet vilket karaktäriseras av att artiklarna är indirekt kopplade till varandra, del vill säga utan explicit koppling via exempelvis citeringar (Kroon 2001: 52).

Dessutom använder sig Kroon, i sin debattanalys, av Per Linells (1998) tre definitioner av texter. Enligt Linell kan intertextuella texter karaktäriseras på tre olika sätt, varav två är av intresse för vår studie. En text kan dels vara av dialogisk karaktär, vilket innebär att den svarar på någon tidigare utsaga och riktas till någon som förväntas tolka texten och replikera, dessutom kommer i en dialogisk text olika röster och perspektiv till uttryck. Den andra typen av text är den passivt dialogiska texten, vilken karaktäriseras av ett dominant perspektiv som undertrycker en alternativ röst, och är en textkaraktär som ofta återfinns i en argumenterande text.

Något som Kroon även använder sig av i sin avhandling är kulturteoretikern Stuart Halls (1982) teori gällande hur kontrollen av ordet (i vår studie *kanon*) är avgörande för debatten. Enligt Hall kan ett ord tillskrivas olika innebörder beroende på hur det definieras, vilka attribut det tillskrivs och i vilket sammanhang det lyfts. I Kroons studie av olika mediedebatter blev det tydligt att ingen debattör ensam ”äger” betydelsen av ett ord eller uttryck. Detta eftersom att ingen kan kontrollera hur ordet, eller uttrycket, används – och i vilka kontexter - av senare debattörer.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att studera hur debatten kring ett eventuellt införande av en litterär kanon såg ut under sommaren 2006, med fokus på artiklar hämtade ur Sveriges största dagstidningar - Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet.

I analysen av materialet undersöker vi följande frågeställningar;

-Vilka ståndpunkter och argument för ett införande av litteraturkanon i svenskämnet kommer till uttryck i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet under sommaren 2006?

-Vilka ståndpunkter och argument emot ett införande av litteraturkanon i svenskämnet kommer till uttryck i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet under sommaren 2006?

Metod

I följande del presenterar vi det insamlade material som vi har använt oss av i den här uppsatsen, samt vilken metod som använts vid bearbetningen av de artiklar som utgör vår empiri. I fokus för denna uppsats är, som tidigare nämnts, att studera kanondebatten från sommaren 2006 i Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter, med fokus på vilka åsikter som uttrycktes för- och emot folkpartiets förslag om ett införande av en litteraturkanon i svenska skolan. I vår studie har vi därför valt att analysera nyhetsartiklar, som berörde kanondebatten under sommaren 2006.

Avgränsning

Artiklarna som utgör vår empiri, och som vi har valt att analysera och studera, i den här uppsatsen är hämtade från dagstidningarna Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Anledningen till att vi har valt att enbart studera artiklar, hämtade från dessa två tidningar, motiveras genom att Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet utgör Sveriges största dagstidningar och når följaktligen flest läsare. Artiklarna har vi valt ut med motiveringen att de innehåller varierade argument och relevanta perspektiv på debatten. Vi anser också att artiklarna och dess argument utgör en nyanserad bild av debatten, eftersom att flera perspektiv på kanondebatten får utrymme, både förslaget förespråkare och dess belackare kommer till tals. Artiklarna som vi har valt att använda oss av i vår argumentationanalys publicerades mellan den 27 juni och 26 augusti 2006. Vilket motiveras genom att det var tidpunkten från Cecilia Wikströms inledande förslag till riksdagsvalet 2006, det vill säga perioden då debatten var som mest intensiv.

Material

De artiklar som vi har valt att studera i denna uppsats är hämtade från Dagen Nyheter och Svenska Dagbladet och publicerades på respektive nätupplaga mellan den 27 juni och den 26 augusti 2006. Totalt har arton stycken artiklar av tolv olika författare analyserats. Flest artiklar har förslaget initiativtagare Cecilia Wikström samt förslaget största kritiker, Stefan Jonsson, stått för (fyra artiklar vardera).

Denna studies empiri består 18 artiklar, varav 11 tagna från Dagens Nyheter och 7 från Svenska Dagbladet. De analyserade artiklarna har ett genomsnittligt omfång av cirka 652 ord. Politiker är den yrkesgrupp som till övervägande del kommer till uttryck i artiklarna (nio tillfällen).

Artiklar publicerade i Dagens Nyheter:

Folkpartiet på svenskejakt

Antal ord: 556

Typ av artikel: debattartikel, svar på Wikströms förslag

Kommer till uttryck i artikel: Stefan Jonsson, litteraturvetare, författare och skribent på Dagens Nyheter

Rättsvisepolitik - Alla bör få tillgång till gemensam kultur

Antal ord: 533 Typ av artikel: Svar på Jonsson Kommer till uttryck i artikel: Mauricio Rojas, politiker för Folkpartiet, Stefan Jonsson

Litteratur som gränsvakt

Antal ord: 1540 Kommer till uttryck i artikel: Stefan Jonsson

Makthavarna måste granskas

Antal ord: 262

Kommer till uttryck i artikel: Inti Chavez Perez, Redaktör för tidningen Macho

Bra böcker en rättighet

Antal ord: 391

Kommer till uttryck i artikel: Cecilia Wikström

Kan nån kanon?

Antal ord: 688

Kommer till uttryck i artikel: Henrik Berggren, skribent Dagens Nyheter

Naiv syn på skönlitteratur

Antal ord: 795

Kommer till uttryck i artikeln: Ebba Witt-Brattström, litteraturvetare

Litterär kanon splittrar alliansen

Antal ord: 494

Kommer till uttryck i artikel: Jöran Hägglund, centerpartiets partisekreterare, Kalle Larsson, riksdagsledamot för Vänsterpartiet Mikael Johansson, ledamot i kulturutskottet för Miljöpartiet Gunilla Tjernberg, Kristdemokraternas kul-tur-politiska talesman Kent Olsson, moderaternas kulturtalesman

Världen bortom folkpartiet

Antal ord: 1480

Kommer till uttryck i artikeln: Adrienne Goehler, tysk kulturdebattören

Akademien positiv till litterär kanon

Antal ord: 394

Kommer till uttryck i artikeln: Stefan Jonsson, Horace Engdahl, ständig sekreterare i Svenska Akademien, Cecilia Wikström

Litteraturkanon föreslås i Sverige

Antal ord: 637

Kommer till uttryck i artikel: Cecilia Wikström, politiker folkpartiet och Peter Pedersen, politiker Vänsterpartiet

Artiklar publicerade i Svenska Dagbladet:

Därför behövs Litteraturkanon

Antal ord: 770

Kommer till uttryck i artikel: Cecilia Wikström, politiker för Folkpartiet

Vad händer med barnlitteraturen?

Antal ord: 779

Kommer till uttryck i artikel: Jan Hansson, skribent Svenska Dagbladet

Vad kräver vi av svenskar i utlandet?

Antal ord: 382

Kommer till uttryck i artikeln: Åsa Moberg, författare och journalist

Litteraturkanon tände känslorna

Antal ord: 312

Kommer till uttryck i artikeln: Cecilia Wikström

Knäpp debatt om litteraturkanon

Antal ord: 819

Kommer till uttryck i artikeln: Aina Bigestens på Lärarhögskolan i Stockholm, Göran Hägg, litteraturvetare och författare, Maria Schottenius, kulturchef på Dagens Nyheter, Aina Bigestens, föreståndare för Nationellt centrum för svenska som andraspråk på Lärarhögskolan i Stockholm

Lärare säger nej till litteraturkanon

Antal ord: 722

Kommer till uttryck i artikel: Eva-Lis Preisz från Lärarförbundet

Leijonborg för en litteraturkanon

Antal ord: 174

Kommer till uttryck i artikel: Lars Leijonborg, politiker och före detta partiledare för Folkpartiet

Argumentationsanalys

I den här studien av vi valt att använda oss av metoden argumentationsanalys för att att få fram det som utgör vår empiri. Valet, av argumentationsanalys som metod, motiveras genom att det är ett effektivt sätt att strukturera upp de artiklar som vi senare valt att analysera. En

argumentationsanalys kan göras med hjälp av flera olika verktyg men vi har valt att använda oss av pro et contra-listan. Pro et contra-listan är som namnet indikerar en typ av lista, vilket också är en av de största fördelarna med denna metod eftersom att den blir lättöverskådlig då den väl är färdigställd (Bergström & Boréus 2012:94). Den deskriptiva delen (själva rekonstruerandet av teser och argument) av den här modellen går ut på att återfinna tesen, eller teserna, och ställa argumenten för och emot tesen, samt relatera argumenten mot varandra. Oftast återfinns flera teser i en argumenterande text och det är själva tesen som argumenteras för eller emot i en argumenterande text. En tes kan vara av olika slag, men är oftast av ett så kallat normativt slag, det vill säga hävda en bestämd värdering. I de artiklar som vi har analyserat är tesen ofta just normativ som till exempel “en litterär kanon bidrar till ökad integration” eller “en litterär kanon bidrar till att stärka det svenska språket och litteraturen”. En tes kan också vara preskriptiv, vilket innebär att den uppmanar till en aktiv handling. Till sist kan en tes också vara faktuell, det vill säga vara icke väderande och hänvisa till ren fakta.

Ett argument som är direkt avsett att styrka tesen, eller något annat argument, kallas för pro-argument och har i vår argumentationsanalys betecknats med “P”. Motargument som är avsedda att underbygga tesen, eller andra argument, kallas för contra-argument, något vi betecknar “C”. Argument som direkt relaterar till argumentationens tes - t.ex. “en litterär kanon främjar integration” - kallas för *argument av första ordningen* (ex, P1), och argument som relaterar till dessa argument (argument av första ordningen) blir således *argument av andra ordningen* (ex P1P1)(Bergström & Boréus 2012).

Tillvägagångssätt

Artiklarna som vi har hämtat ur Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet analyserades samt strukturerades genom att upprätta en Pro et contra-lista. Varje artikel har strukturerats upp efter en given tes som presenterats tillsammans med pro- respektive contra-argument. I argumentationsanalysen har tesen betecknats med bokstaven ”T”, contra-argument med ”C” och pro-argument med ”P”.

Analys

I följande del har vi analyserat de artiklar som utgör vår empiri. Artiklarna, som är hämtade från Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet från sommaren 2006, har bearbetats genom pro et contra-listan för att på så sätt effektivt strukturera upp artikelförfattarnas/de intervjuades olika argument för- och emot ett införande av en litterär kanon. Artiklarna presenteras i kronologisk ordning utifrån angivet publiceringsdatum. Argumentationsanalysen medföljs också av en analys med hjälp av våra teoretiska utgångspunkter och med stöd från tidigare forskning.

Artiklar – Resultat och analys

1. Litteraturkanon föreslås i Sverige, Lina Kalmteg, DN 2006-07-26

T En litteraturkanon/att läsa klassiker bidrar till ökad integration samt ökad skriv- och språkutveckling

P1 För att man inte ska känna sig som en främling i sitt eget land, sin egen kultur.

P2 Svenska ungdomar kan allt mindre uttala sig adekvat i tal och skrift.

C1 Sådana här förslag hamnar lätt i sällskap med de som tycker att man bara ska hissa svenska flaggan, prata svenska och vara blåögd och ljushårig för att få bo här.

P1C1 Jag gillar inte att man medvetet eller omedvetet, oavsett om det gäller litteraturkanon eller språktest, flörtar med den typen av synpunkter.

P2C1 Jag konstaterade när jag läste Cecilia Wikströms debattartikel att hon inte nämnde någon av våra duktiga författare som inte har svenskklingande namn.

P3C1 Peter Pedersen tycker dessutom att det är inskränkt att bara främja svenska klassiker.

C2 Peter Pedersen tycker att det är ett bättre förslag att tillhandahålla svenska och andra länders klassiker till ett lågt pris.

P1C2 Dessutom måste man få resurser till skolan för att stimulera barn till att läsa.

P1P1C2 Det är en mycket viktigare väg att gå än att ha något slags rättesnöre som ju ordet kanon innebär.

C3 Det kan bli helt fel om vi politiker bestämmer vad man ska läsa.

Kommentar: Skribenten Lina Kalmteg lyfter fram Cecilia Wikströms och Peter Pedersens ståndpunkter kring litteraturkanonförslaget. Vid tidpunkten då artikeln publicerades var vänsterpartisten Pedersen ledamot i kulturutskottet.

I inledningen av artikeln svarar Wikström på frågan *varför är det viktigt för ungdomar att läsa klassiker?* och citeras "för att man inte ska känna sig som en främling i sitt eget land, sin egen kultur. Svenska ungdomar kan allt mindre uttala sig adekvat i tal och skrift." Argumentationsanalysen ovan visar att denna artikel domineras av contra-argument från Pedersen. Majoriteten av dessa argument syftar på att förslaget innehåller nationalistiska drag. Genom läsning av klassiker blir individen inkluderad i en kulturgemenskap menar Wikström. I argument P2C1 anser Pedersen att en litteraturkanon vore exkluderande eftersom att Wikström bara nämner författare med svensklingande namn.

Pedersen anser att ett bättre förslag, från regeringshåll, vore att tillhandahålla svenska och andra länders klassiker till ett lågt pris. Dessutom anser han att skolan måste få mer resurser till att stimulera elever att läsa. Vad gäller intertextualitet är den här artikeln av ett manifest slag, eftersom att den direkt svarar på Wikströms motion. Artikeln är av dialogisk karaktär då flera röster och perspektiv kommer till tals, både Wikström och Pedersens respektive ståndpunkter kommer till uttryck i artikeln.

2. Folkpartiet på svenskjakt, Stefan Jonsson, DN 2006-07-26

T En litteraturkanon bidrar till att stärka det svenska språket och litteraturen

C1 Varför skulle vi ta fram en kanon med syfte att stärka det svenska? På order av politiker som inte själva kan formulera sig på god svenska?

P1C1 Wikströms artikel är fylld av klichéer - "sända en klar signal", "rejäl resursförstärkning av kulturen" - som gör att hennes fraser om det goda språket tappar sin trovärdighet.

C2 Betoningen i Wikströms utspel ligger inte på språket eller litteraturen utan på det där andra, det svenska.

P1C2 Det svenska är och har alltid varit namnet på en mångfald - och den speglas i landets litteratur.

C3 Främlingsfientligheten har man hämtat därifrån, liksom den kulturella rustningen, i vilken ingår införandet av en litterär kanon.

C4 Men det är folkpartiet, detta obehagliga parti, som börjat ställa dem. Det har blåst liv i en gammal verksamhet: rasmätning.

Kommentar: Den här artikeln är ett direkt svar på Wikströms motion, vilket betyder att den är av manifest slag beträffande textens intertextualitet. Texten är dessutom av en passivt dialogisk karaktär, på grund av att skribenten i detta fall har ett dominant perspektiv. Dagens Nyheters kulturskribent Stefan Jonsson uttalar sig i den här debattartikeln angående Cecilia Wikströms förslag om en litterär kanon. Jonsson menar att Wikströms utspel inte fokuserar på språket utan istället vad folkpartiet definierar som svenskt. Han anser att Wikström och folkpartiet står för en främlingsfientlighet i vilket ett införande av en litterär kanon skulle symbolisera.

3. Lärare säger nej till litteraturkanon, Lina Kalmteg, SvD 2006-07-26

T En litteraturkanon bör införas i svenskämnet

C1 Det skulle innebära ett steg tillbaka till hur skolan såg ut på 1950- och 1960-talen, tycker ordföranden Eva-Lis Preisz.

P1C1 Det här förslaget stupar på sin egen orimlighet. På den tiden såg skolan annorlunda ut. Då gick bara ett fåtal på läroverket men nu går i stort sett alla i gymnasiet. Det här förslaget förutsätter en homogen grupp elever. Så är det inte i dag, säger hon.

C2 Eva-Lis Preisz tror att folkpartiets förslag bara kommer att gynna genomsnittseleverna och varken de som redan läser mycket eller de som inte läser alls.

C3 Dessutom är hon kritisk till att politikerna ska detaljstyra undervisningen.

P1C3 Grundprincipen med våra kursplaner är att de lämnar fritt utrymme för både lärare och elever, säger Jan Sydhoff

Kommentar: Dåvarande ordförande för Lärarförbundet, Eva-Lis Preisz, ställer sig kritisk till förslaget gällande en litteraturkanon. Preisz får också medhåll i sin kritik från tidigare chefen för Skolverkets enhet för styrdokument, Jan Sydhof, som också citeras i artikeln. Preisz går emot den politiska inverkan på undervisningen, som en litteraturkanon skulle innebära.

Även Jan Sydhof ställer sig emot en detaljstyrning från politikerhåll, då han menar att grundprincipen med kursplanerna är det fria utrymmet för både lärare och elever. Artikeln är av ett manifest slag eftersom att den direkt relaterar till litteraturkanonförslaget. Texten är även av

dialogisk karaktär då flera röster och perspektiv kommer till uttryck, vilket karaktäriserar en dialogisk text.

4. Leijonborg för en litteraturkanon, SvD 2006-07-28

T En litteraturkanon bör införas

P1 Som en förstärkning i svenskämnet vore det bra om man kunde överväga att ha en litteraturlista i läroplanen.

Kommentar: Wikströms dåvarande partikollega Lars Leijonborg menar, i en intervju med Dagens Nyheter, att det skulle vara en förstärkning för svenskämnet att införa en litteraturkanon. I artikeln svarar även Leijonborg på vad han tycker om den danska kulturkanon. Leijonborg menar att den verkar rimlig, detta då lärare fortfarande verkar ha stor kontroll över vilka böcker som ska läsas. Leijonborg är för ett införande av en litteraturkanon men anser samtidigt att det är av vikt att lärare har inflytande över litteraturen. I fråga om textens intertextualitet är artikeln ovan av ett latent slag, eftersom den explicit inte bygger på någon tidigare artikel. Som text är artikeln av passivt dialogisk karaktär då endast Leijonborgs ståndpunkter kommer till uttryck.

5. Rättvisepolitik - Alla bör få tillgång till gemensam kultur, Mauricio Rojas, DN 2006-07-29

T Litteraturkanon ger alla tillgång till litteratur och dess språk/kultur

P1 Den som inte behärskar landets språk och förstår sig på dess förhärskande kulturkoder får ett betydande handikapp vad gäller möjligheterna att lyckas i samhällslivet.

P2 ... vill Wikström ge alla svenskar, infödda eller invandrade, tillgång till den och det språk som är dess bärare.

P3 ... delade demokratiska grundvärderingar samt ett historiskt och kulturellt arv som alla bör få tillgång till.

Kommentar: Mauricio Rojas försvarar i den här debattartikeln partikollegan Cecilia Wikström efter Stefan Jonssons tidigare debattartikel. Författaren till denna artikel, Mauricio Rojas, har en positiv attityd till ett införande av en litteraturkanon.

I **P1** framkommer det att Rojas är av uppfattningen att de individer som inte behärskar ett lands språk och kulturkoder inte har samma möjligheter att lyckas i samhället. Rojas menar att målet med en kanon är att göra litteraturen tillgänglig för alla, vilket tar sig uttryck i **P2**. Genom **P3**

argumenterar Rojas för att alla, via svenskämnet, bör få tillgång till det kulturella arvet. I **P2** menar Rojas att Wikström vill ge alla svenskar, infödda eller invandrade tillgång till litteraturen. Artikeln är ett svar på Jonssons tidigare artikel vilket gör den till manifest när det kommer till intertextualitet. Som text är artikeln av passivt dialogisk karaktär på grund av att Rojas har ett dominant perspektiv, där han argumenterar för en kanon.

6. Därför behövs Litteraturkanon, Cecilia Wikström, SvD 2006-07-29

T En litteraturkanon bör införas

P1 En sådan lista skulle stimulera ungdomars läsning, vare sig de har tillgång till svenska böcker hemma eller inte.

P2P1 Förslaget är allra viktigast för de barn vars föräldrar saknar högskoleutbildning eller har flyttat hit från ett annat land.

C1 Stefan Jonsson antyder att det handlar om rasism att ge vår litteraturskatt en särställning i den svenska skolan.

C2 Kulturnyttis Lars Hermansson tycker förslaget har likheter med Sovjetunionen.

C1C1 Det är orimligt att svensk litteratur inte ska inta en särställning i skolan.

P1C1C1 Ska man göra samma sak i andra ämnen och studera Nordamerikas berg och afrikanska pelikaner innan man lär sig svensk...

P2 Tillsammans med utökad svenskundervisning skulle en litteraturkanon kunna ge föräldrar och elever en lista på vad de har rätt att förvänta sig.

P3 En litteraturkanon är inte exkluderande.

P1P3 Den är tvärtom ett sätt att bemöta utanförskapet och bjuda in alla svenskar - oavsett ursprung...

P4 Detta skulle ge ungdomar möjligheten att upptäcka glädjen och kraften i litteraturen, vilket kan leda till en livslång relation...

Kommentar: Förslagets initiativtagare Cecilia Wikström svarar i den här debattartikeln på bland andra Stefan Jonssons kritik på förslaget. I **P2P1** understryker Wikström att det är barn vars föräldrar som saknar högskoleutbildning, eller som har flyttat hit från ett annat land, som

påverkas mest över att det i läroplanen inte finns en litterär kanon.

P3 argumenterar för att en litteraturkanon inte är exkluderande, vilket också understryks i **P1P3**, ett argument som syftar på att en litterär kanon tvärtom bemöter utanförskapet. Wikström menar här att en litteraturkanon är inkluderande för alla oavsett bakgrund. Eftersom artikeln ovan är ett direkt svar på Jonssons artikel är den av ett manifest slag. Som text är artikeln av passivt dialogisk karaktär på grund av att Wikström har ett dominant perspektiv genom att inte bemöta Jonssons kritik.

7. Litteratur som gränsvakt, Stefan Jonsson, DN 2006-07-31

T En litteraturkanon skulle stärka svenskämnet i skolan och bidra till integration

C1 Folkpartiets förslag om en fast litterär kanon är ett politiskt haveri.

P1C1 Litteraturen används för att tillverka en falsk och inskränkt bild av vad som är svenskt.

C2 Det är naivt att tro att man skulle kunna rädda svenskämnet och litteraturintresset genom att till alla dessa lägga ett slags statlig överkanon.

P1C2 En sådan åtgärd ter sig försumbar, ja, fjuttig, om man betänker kunskapsluckorna och de sociala orättvisorna i skolan

P2C2 Jämfört med mer robusta åtgärder - stärk läraryrket, öka anslagen till bibliotek och skolor, ge fler timmar till svenskämnet och språken - ter sig förslaget på en svensk kanon mest som symboliskt.

C3 I likhet med andra integrationspolitiska förslag som fp har lagt fram är även idén om en litterär kanon insvept i en retorik som drar en linje mellan "svenskar" och "andra".

C4 Förslaget om en litterär kanon tyder på en vilja att införa en svensk "Leitkultur", som i sin tur vittnar om en ovilja att acceptera att Sverige är en mångkulturell nation.

P1 För att vi tillsammans ska kunna skapa en framtid för vårt land och för vårt folk - att minska segregationen, minska utanförskapet, och göra oss till ett folk som har ett gemensamt mål.

C1P1 Är det realistiskt att tro att det kan ske med en litterär kanon? Fordras inte starkare medel?

C2P1 Lars Hermansson på Kulturnytt sade att det lät som 1930-tal.

C3P1 Jag tillfogar att det ekar lite från Nordkorea, talibanerna och röda khmererna.

C5 Närhelst en politisk grupp har använt kulturen för att ena sin befolkning till ett folk med ett gemensamt mål, har resultatet blivit det motsatta, intolerans, rasism, lynchningar, upplopp, död.

P1C5 Att en svensk riksdagsledamot ens viskar om en kulturpolitik med en sådan målsättning är skandalöst. Men sannolikt handlar det bara om bottenlös dumhet.

C6 Det ger perfekt alibi åt inskränktheten och den svenska självgodheten. "Vi har inget att lära av dem, men vi har allt att lära ut."

C7 En kanon existerar redan, som själva pulsen i den litterära offentligheten och kulturen och det är skolans huvuduppgift att hålla den levande. Frågan i detta fall är om vi ska låta politikerna ta litteraturen som gisslan för att strypa mångfalden i denna offentlighet.

Kommentar: Stefan Jonsson svarar i den här debattartikeln på Cecilia Wikström och partikollegan Mauricio Rojas tidigare debattartiklar. I inledningen av debattartikeln framför Jonsson att han anser att förslaget är ett politiskt haveri med motiveringen att litteraturen i detta avseende används för att tillverka en falsk och inskränkt bild av vad som är svenskt. Syftet med förslaget är att stärka svenskämnet vilket Jonsson tycker är naivt, vilket framkommer i **C2**. I **P1C2** och **P2C2** uttrycker Jonsson vad han anser är bättre lösningar till att stärka svenskämnet. Jonsson lyfter fram ett av Wikströms pro-argument för litteraturkanon, nämligen att en kanon skulle verka mot segregation och utanförskap. Det argumentet slår Jonsson ner på genom att bland annat påvisa att det ekar Nordkorea, talibanerna och röda khmererna kring argumentet. I **C3** menar Jonsson att idén om en litteraturkanon drar en linje mellan "svenskar" och "andra". Artikeln bygger vidare på Wikströms artikel vilket gör den är av ett manifest slag. Genom att Jonsson inte lyfter fram andra perspektiv och röster i texten skulle den kunna definieras som passivt dialogisk.

8. Makthavarna måste granskas, Inti Chavez Perez, DN 2006-07-31

T En litteraturkanon bör konkretiseras

P1 Eftersom vi redan har en inofficiell kanon är det bra att den skrivs ner. Då måste osynlig makt träda in i rampljuset.

P1P1 En nedskriven kanon kan lättare granskas och utmanas än en kanon som är luddig och som bara finns i folks huvuden.

P2P1 Vad som kanske är ännu mer glädjande är att det plötsligt blir tydligt vilka det är som har makten att instifta en kanon.

Kommentar: Dåvarande redaktören för tidning Macho, Inti Chavez Perez, uttrycker i den här debattartikeln från Dagens Nyheter sitt stöd för kanonförslaget. I **P1P1** förtydligar Chavez Perez sina tankegångar då han anser att det redan finns en kanon om än endast ”i folks huvuden”. En litterär kanon skulle innebära att förvärvandet av vad som anses vara finkultur skulle synliggöras rent konkret och göras tillgängligt för alla. Perez grundar artikeln på Wikströms inledande förslag, denna typ av direkt relation med tidigare texter leder till att artikelns intertextualitet är av typen manifest slag. På grund av att endast skribentens perspektiv och röst kommer till uttryck är texten i sig av en passivt dialogisk karaktär.

9. Bra böcker en rättighet, Cecilia Wikström, DN 2006-08-03

T En litteraturkanon ger tillträde till litteraturen

P1 En lista på vad elever förväntas ha läst när de går ut skolan ger alla - oavsett bakgrund - tillträde till vår litteraturskatt.

P2P1 Det bör vara en rättighet för alla elever att få läsa de stora verken inom svensk litteratur i skolan, inte ett fritidsintresse för barn med svenska föräldrar som enkelt kan välja sin litteratur ur hemmets bokhylla

P2 Fram till sextioalet arbetade skolan med en litterär kanon som utgjordes av en samling verk ur den svenska litteraturen och världslitteraturen. Att läsa dessa verk var obligatoriskt. Sedan dess har läsningens betydelse urholkats och ersatts av utdrag av de litterära verken, sammanställda i antologier.

Kommentar: I den här artikeln betonar Wikström återigen vikten av en litterär kanon i läroplanen. I **P1** nämns det att en litteraturlista ger alla, oavsett bakgrund, tillträde till vår litteraturskatt. Ett argument som även styrks av **P2P1**, då Wikström argumenterar för att det är en rättighet att få ta del av de stora verken, och inte ett ”fritidsintresse för barn med svenska föräldrar”. Den här artikeln står i direkt relation till Jonssons tidigare artikel och är därför av ett manifest slag. Som text är artikeln av passivt dialogisk karaktär eftersom att endast Wikströms röst och perspektiv på kanonfrågan kommer till uttryck.

10. Vad händer med barnlitteraturen?, Jan Hansson, SvD 2006-08-05

T En litteraturkanon bör införas

P1 Det finns stora vinster med att införa en litteraturkanon.

C1P1 Men risken finns också att den leder till att skolorna inte längre får råd att köpa in andra böcker - bland annat svensk barn- och ungdomslitteratur.

P1P1 En sådan litteraturkanon skulle försöka förena inslag från olika litterära traditioner och kulturer och medföra att man med hjälp av litteraturen, genom att använda sig av den musikaliska betydelsen av ordet kanon, kan finna verktyg som bidrar till bildning samt integrering och respekt för skilda kulturer.

P2 En lokal litteraturkanon skulle kunna försäkra invånarna om att deras barn får möta de stora svenska barnboksförfattarna, de turkiska sagorna och de somaliska berättelserna - och naturligtvis i de senare skolåren ett urval av de stora författarskapen i en internationell litterär tradition.

P1P2 Syftet med en sådan kanon är även att ge samhällets barn en stolthet över de kulturer som existerar bredvid varandra och som berikas av detta utbyte.

C1 Den största bristen i Cecilia Wikströms resonemang är dock fundamental: Hon nämner endast en av de många utomordentligt framstående författare den svenska barn- och ungdomslitteraturen rymmer då hon beskriver en möjlig utformning.

P3 Cecilia Wikström har rätt då hon kritiserar formuleringar i kursplanen i svenska som begränsar kraven till kännedom om våra stora författares verk istället för att kräva läsning av dem.

C2 Men det är inte så enkelt att man bara säger åt en femtonåring att han eller hon måste läsa och därtill uppskatta Tjänstekvinnans son bara för att verket finns angivet i en svensk litteraturkanon. Härtill krävs en kvalitativ litteraturundervisning där elever ges möjlighet att till fullo ta till sig litteraturens sprängkraft.

P4 En litteraturkanon kan bidra till att stärka argumenten för de lärare som redan i dag med gott resultat bedriver en engagerande och mångsidig litteraturundervisning.

C1P4 Just här finns dock en annan svag punkt i Cecilia Wikströms argumentering. Hon menar att en litteraturkanon inte skulle fungera exkluderande. Tyvärr skulle den göra det på olika plan.

C2P4 Ekonomiska prioriteringar skulle innebära att de angivna verken köps in till landets alla skolor, eftersom det är en rimlig förutsättning att skolan tillhandahåller läsexemplar, medan tillgången till den stora mångfald av den svenska barn- och ungdomslitteratur vi har förmodligen skulle begränsas mer än vad som är fallet i dag.

C2P5 Detta är ett allvarligt problem, som måste beaktas eftersom inköps- beslut grundade på en obligatorisk litteraturkanon har effekt under en relativt lång tidsperiod på grund av skolornas knappa ekonomi.

P5 Självklart skulle en kanon vara exkluderande vad gäller författarskap men inte nödvändigtvis exkluderande vad gäller barn och ungdomar som individer.

P1P5 Brist på bildning och kulturellt utanförskap är mer exkluderande än krav på delaktighet i gemensam läsning och ett väl utvecklat språk.

Kommentar: I denna artikel lyfter skribenten Jan Hansson upp både fördelar och nackdelar med att införa en litteraturkanon i skolan. Artikelns intertextualitet är av manifest slag på grund av att den svarar och bygger på ett flertal tidigare artiklar, framförallt hänvisas det till den första

artikeln i kedjan som behandlar Wikströms inledande förslag. Ståndpunkter både för och emot litteraturkanon kommer till uttryck i artikeln, vilket betyder att texten i sig är av en dialogisk karaktär.

11. Ledare: Kan nå kanon?, Henrik Berggren, DN 2006-08-08

T Litteraturkanon bidrar till ökad läsning och integration

C1 Misstaget är inte att argumentera för obligatorisk läsning av skönlitteratur i skolan, utan det centralistiska perspektivet, att via politiken tvinga fram en föreskriven litteraturlista i läroplanen.

C2 Här träffas lite för många goda avsikter. En litteraturkanon ska både stimulera läsintresset och gynna integrationen genom att skapa en gemensam bildningsgrund för medborgarna.

C3 Svenska lärare behöver inte en föreskriven litteraturlista, utan bättre utbildning, högre lön, större utrymme för humaniora och mer samhälleligt stöd i sitt värv.

P1C3 Och naturligtvis friheten att själva välja den skönlitteratur de anser att deras elever måste läsa - böcker som de själva har trängt in i, som de kan undervisa bra och inspirerande utifrån.

Kommentar: I denna artikel lyfter skribenten Henrik Berggren fram fyra argument mot litteraturkanon. Berggren anser att det är ett misstag att via politiken styra vad som ska läsas. Han påpekar att svenska lärare inte behöver en föreskriven litteraturlista utan istället gynnas av friheten att själv välja litteratur. Denna artikels intertextualitet är av latent slag eftersom den inte explicit svarar på eller hänvisar till någon annan artikel. Artikeln som text kan kategoriseras som passiv dialogisk då inte flera perspektiv kommer till uttryck.

12. Naiv syn på skönlitteratur, Ebba Witt-Brattström, DN 2006-08-08

T En litteraturkanon är inkluderande

P1 Stefan Jonsson menar på fullt allvar att Cecilia Wikströms förslag att återinföra litteraturhistoria i skolan ofelbart skulle leda till "intolerans, rasism, lynchningar, upplopp, död" (DN 1/8).

P1P1 Wikström - och vi andra som är för en svensk kanon - är i Jonssons ögon ett slags röda khmerer som vill se skolbarnen dö som flugor genom att erbjuda dem att ta del av landets kulturarv.

P2 Sverige är nog också det enda land i världen med en skola som inte har i uppdrag att undervisa i den egna klassiska litteraturen, och för den delen inte heller i världslitteraturen.

P3 För utan en uppfattning om det "egna" är det svårt att "nyfiket gå allt främmande till mötes",

P1P3 Det visar inte minst årets skolval där sverigedemokraterna fick elva procent av de unga rösterna.

C1 En svensk kanon, som bestämmer "vilka erfarenheter som är värda att skildra" styrs av "sexism, heteronormer och rasism", påstår Inti Chavez Perez, redaktör för tidningen Macho (DN 30/7)

C1C1 Centralt i resonemanget ligger en naiv föreställning om att skönlitteraturens uppgift är att dokumentera erfarenheter, parad med en total brist på respekt för litteraturhistorisk kompetens.

P1C1C1 Det viktiga i den eventuella kommitté som ska ta fram en svensk skolkanon är nämligen "vilken sammansättning av etniciteter, kön och sexuella läggningar" den kan uppvisa.

P4 En kanon är föränderlig, det vet jag som har stångats mot 1900-talets mansdominerade klassikerlistor i tre decennier.

P5 ... ett instrument för förtryck av nya invandrargrupper, en etnisk bunker för ett cementerat vi och dom-tänkande. Är männe skönlitteratur skriven av kvinnor, enligt tradition den patriarkala kulturens Andra, extra farlig?

Kommentar: I denna debattartikel argumenterar litteraturvetaren Ebba Witt-Brattström för förslaget angående ett införande av en litterär kanon.

Witt-Brattström menar att saknaden av en uppfattning om det "egna" försvårar ett nyfiket mötande av det "främmande", vilket framkommer i **P3**. En litteraturkanon ska leda till att elever får uppfattning av den egna litteraturen och kulturen, vilket i sin tur ska leda till att eleverna blir öppna mot främmande kulturer. Litteraturkanon ska i denna mening fungera som en typ av kondensator, in skickas kunskap om den egna litteraturen och ut kommer integration och inklusion. Artikeln ovan bygger vidare på Wikströms förslag och andra kritiskt inställda artiklar från Jonsson, vilket betyder att artikeln har en manifest intertextualitet. Skribenten lyfter inte fram andra röster och perspektiv, vilket gör att texten är av en passivt dialogisk karaktär.

13. Litterär kanon splittrar alliansen, Magnus Västerbro, DN 2006-08-10

T En litteraturkanon bör införas

C1 Centerpartiet avvisar folkpartiets förslag med motiveringen "staten ska inte tala om vilka böcker barn och ungdomar ska läsa"

P1C1 Att peka ut vad som är bra och dålig svensk litteratur är fel därför att det också skulle begränsa människors fria vilja att upptäcka andra författare. Vi gör detta ställningstagande utifrån våra liberala värderingar."

C2 Vänsterpartiet avvisar förslaget på delvis liknande grunder. "Förslaget präglas av ett ovanifrånperspektiv som vi ogillar. Kultur i olika former växer fram, det kommenderas inte fram av regering, riksdag eller skolverk", skriver riksdagsledamoten Kalle Larsson.

C3 Vänsterpartiet är också avvisande då en sådan lista innebär "avancerade avgränsningsproblem".

C4 Dessutom menar man att detta förslag, precis som andra från folkpartiet, är "ett sätt att spela på strängar av att människor med invandrarbakgrund - liksom arbetarklassens barn och unga - skall tuktas".

C5 Miljöpartiets ledamot i kulturutskottet, Mikael Johansson, säger på telefon till DN att förslaget är "hjälpande": - Detta går helt emot trenden att ge rektorer och pedagoger större frihet. Och Wikström som brukar tala om att riksdagen inte ska gå in och detaljstyra!

P1 I sitt svar på DN:s fråga skriver partiet i ett pressmeddelande att "alla elever bör ta del av några viktiga författarskap i den svenska och internationella litteraturhistorien. Läroplanen bör kompletteras med en litteraturlista - en litterär kanon - med författare och verk som fått särskild betydelse. Underlaget till listan utarbetas av Svenska Akademien." Kristdemokraternas kulturpolitiska talesman, Gunilla Tjernberg, har dock en reservation. Visserligen menar hon att det är bra att göra satsningar på att öka intresset för läsning bland unga, och i det sammanhanget kunde idén om en litteraturkanon prövas tillsammans med andra åtgärder.

C6 - Men om det skulle visa sig att ett sådant förslag uppfattades som främlingsfientligt är det inget vi vill vara med om, förklarar Gunilla Tjernberg.

C7 Kent Olsson, moderaternas kulturtalesman, säger att partiet på olika sätt vill stödja och stärka läsandet bland ungdomar: - Däremot är jag inte helt säker på att man måste slå fast en faktisk lista. Formerna för detta kan diskuteras. Det viktiga är att man gör det lättare för ungdomar att få tillgång till både äldre och yngre författare.

Kommentar: Denna artikel som publicerades i Dagens Nyheter lyfter fram olika politiska partiers åsikter kring litteraturkanon. Artikeln grundar sig på Wikströms förslag, vilket gör den till manifest beträffande dess intertextualitet. Texten är av en dialogisk karaktär då fem olika röster och perspektiv kommer till uttryck.

I **P1C1** menar centerpartiet att en kanon begränsar människors fria vilja att upptäcka andra författare. Vänsterpartiet är av liknande åsikter, de poängterar att det är ovanifrånperspektivet som förslaget präglas av som de främst ratar.

14. Vad kräver vi av svenskar i utlandet?, Åsa Moberg, SvD 2006-08-12

T Litteraturkanon bör införas

C1 Om man under årtionden följt invandrares fruktlösa kamp för att bli accepterade som ”svenskar” är dagens kanondebatt bisarr.

C2 De som argumenterar för att utlänningar ska tvingas ta till sig svensk kultur borde först förklara varför detsamma inte krävs av svenskar i utlandet.

P1C2 Hur mycket Cervantes har svenskar i Spanien läst? Hur mycket Beauvoir har svenskar i Frankrike läst? Hur mycket Kierkegaard har svenskar i Danmark läst? Hur mycket spanska, franska och danska kan de?

P2C2 Och hur ska vi göra med den majoritet av infödda svenskar som inte läser gamla böcker? Utvisa dem?

Kommentar: Artikelförfattaren, Åsa Moberg, lyfter fram ett antal argument mot ett införande av litteraturkanon.

Moberg anser att det är fel att utlänningar tvingas ta till sig svensk kultur, vilket kommer till uttryck i **C2**. Denna typ av påtvingad inkludering ser hon som något negativt, och Moberg ställer sig frågan vad vi ska göra med infödda svenskar som inte läser gamla böcker. Den här artikeln grundar sig i kanondebatten i stort men svarar inte direkt på någon tidigare artikeln, vilket gör dess intertextualitet svårbedömd. Artikeln som text är av en passivt dialogisk karaktär då endast Mobergs röst och perspektiv är det som kommer till uttryck.

15. Litteraturkanon tände känslorna, Lina Kalmteg, SvD 2006-08-19

T En litteraturkanon är inkluderande

C1 En litteraturkanon är ett farligt förslag.

P1C1 Adrienne Goehler varnade och hänvisade till den snarlika debatten i Tyskland. Där har kristdemokraterna framhållit behovet av en så kallad Leitkultur, en huvudkultur som sammanfattar den tyska identiteten, värderingarna och nationen.

P2C1 Man kan inte definiera en Leitkultur utan att vara statisk, hierarkisk, inkluderande och exkluderande. Det är mot allt vad kultur heter. Det är inte bara slöseri med tid, det är maktutövning, sa hon med en hetta som konkurrerade med solen utanför.

Kommentar: Skribenten Lina Kalmteg lyfter fram Adrienne Goehlers åsikter gällande litteraturkanon. En liknande kanondebatt skedde även i Tyskland och Goehler framhåller i **P2C1** att en litteraturkanon är både inkluderande och exkluderande. I samma argument menar hon även

att en kanon är hierarkisk och innebär en maktutövning. Flera röster och perspektiv kommer till uttryck i artiklen vilket gör att texten har en passivt dialogisk karaktär.

16. Akademien positiv till litterär kanon, Ossi Carp, DN 2006-08-21

T Litteraturkanon bidrar att stärka den svenska litteraturen i skolan

C1 Wikströms förslag om att skapa en svensk litteraturkanon, som han menar bör ses i samband med andra folkpartistiska förslag som går ut på att "cementera en uteslutande idé om svenskhet".

C1C1 Att en svensk litteraturkanon skulle bidra till en snäv bild av svenskhet håller han inte med om. - Den svenska litteraturen ser inte ut på det sättet. Mycket få av våra stora svenska författare hyllar svenskheten, snarare är de kritiska intellektuella.

P1 Den svenska litteraturen har fått en oerhört svag ställning i skolan. Jag hoppas att mitt förslag kan bidra till att motverka detta, säger Wikström.

Kommentar: Artikeln ovan är av ett manifest slag på grund av att den svarar och citerar ett antal tidigare publicerade artiklar. Flera röster och perspektiv kommer till uttryck i artikeln vilket definierar en text av dialogisk karaktär. Denna artikel inleds med ett contra-argumentet, **C1**, från Stefan Jonsson som menar att kanonförslaget går ut på att "cementera en uteslutande idé om svenskhet". I detta contra-argument beskrivs ett införande av en litteraturkanon som en exkluderande företeelse.

Svenska akademiens Horace Engdahl anser däremot att förslaget är utmärkt och menar att det endast är ett fåtal stora svenska författare som hyllar "svenskheten". Artikeln avslutas med **P1** från Cecilia Wikström, som ligger bakom kanonförslaget, där Wikström menar att en litteraturkanon skulle kunna bidra till att stärka den svenska litteraturen i skolan.

17. "Knäpp debatt om litteraturkanon", TT Spektra, SvD 2006-08-25

T En litteraturkanon bidrar till ökad språkutveckling och tillgång till litteratur

C1 Cecilia Wikströms och folkpartiets förslag innebär ett steg rakt emot moderna läroplaner och kursplaner. Statlig detaljstyrning i stället för fokus på mål och resultat.

P1C1 Sedan kommunaliseringen av skolan är det upp till respektive kommun att också välja läroböcker.

P1 Jag vill understryka att folkpartiets förslag om språktest är bland det mest idiotiska som framförts, det kränker folks rättigheter, men kanonförslaget tycker jag i grunden är bra. Det naturliga sättet vore att återgå till specificerade läroplaner som inte är tvång, säger Göran Hägg.

P2 Tanken är kanske inte i första hand att lösa språkbehärkningsfrågor, även om man blir bättre skribent och talare av att läsa litteratur. Det handlar mycket mer om att ge folk tillträde till en gemensam kultur.

P1P2 Det är därför protestantiska länder ofta har lyckats både demokratiskt och vetenskapligt mycket bättre, man har tvingat folk att ta del av ganska fåniga religiösa skrifter, men alla har läst dem och hamnat på samma nivå, och det tror jag också är något av vad folkpartiet tänkt sig, säger Göran Hägg.

C2 ”Det svulstiga i ansatsen, det fåniga i pretentionerna på att sammanställa en kanon, är avdragsgillt i förhållande till ambitionen att skolbarnen ska få reda på lite om den kultur som de trots allt lever i.” skriver DN:s kulturchef Maria Schottenius i sin recension av danskarnas kulturkanon.

C3 - Att barn går ut ur skolan utan att kunna riktig svenska beror ju inte på att de inte läst August Strindberg, de klarar inte av att läsa August Strindberg. Det är ju det som är problemet. Eleverna har inte fått en undervisning som mött deras behov, säger Aina Bigestans, föreståndare för Nationellt centrum för svenska som andraspråk på Lärarhögskolan i Stockholm.

C4 Det finns hem utan böcker, för dessa elever blir skolan främmande, det går inte att bara slänga på dem klassiker, frågan är hur man lockar dem att läsa dem? Ingen lärare tycker det är oviktig med god skönlitteratur, jag har aldrig hört någon som sagt att ”Strindberg är skit, vi ska läsa Cosmopolitan i stället”.

P1C4 Folkpartisterna polemiserar mot människor som inte finns, de måste ställa sig frågan vad är det som gör att eleverna inte klarar av att läsa? (TT Spektra)

Kommentar: Artikeln ovan är av latent slag vad gäller dess intertextualitet, vilket beror på att den behandlar införandet av kanon på ett generellt plan och inte direkt svarar på någon tidigare publicerad artikel. Fem olika röster kommer till tals i artikeln, bland annat åsikter från lärare och andra yrkesverksamma inom skolväsendet, vilket betyder att artikeln som text är av en dialogisk karaktär. I princip är det endast contra-argument som lyfts fram av deltagarna i artikeln. I **C1** ses förslaget som bakåtsträvande i den mening att den går rakt emot moderna läroplaner och kursplaner.

18. Världen bortom folkpartiet, Stefan Jonsson, DN 2006-08-26

T En litteraturkanon skulle stärka litteraturens ställning i skolan och bidra till ökad integration

C1 Med litteraturens hjälp skulle invandrarbarnen få en klar signal, som det hette. Om vad? Om vikten av att lära sig svenska språket och svenska värden och koder.

P1C1 Så drog Wikström ett streck genom landet, stakade ut en gräns som klöv samhället itu: blott de är riktiga svenskar som behärskar riktig svenska och riktig svensk kultur.

C2 närhelst en politisk grupp har använt kulturen för att ena sin befolkning till ett folk med ett gemensamt mål, har resultatet blivit det motsatta, intolerans, rasism, lynchningar, upplopp, död.

P1 Det ena är utbildningspolitiskt: att stärka litteraturens ställning i skolan.

P2 Det andra integrationspolitiskt: att hjälpa invandrare in i det svenska samhället.

C1P1 De flesta som yttrat sig i debatten har konstaterat att det visserligen är viktigt att stärka litteraturen, men att en statlig läslista är fel metod.

P1C1P1 Ett bättre alternativ vore att höja lärarnas status och förbättra deras utbildning, så att de med kunnighet och entusiasm kan förmedla den kanon som finns.

P2C1P1 För vi har ju redan en litteraturkanon. Den står i litteraturhistorier och antologier, och den diskuteras och förnyas ständigt av författare, forskare, kritiker och lärare.

C1P2 Svenska lärarkåren har med rätta uppfattat fp:s förslag som en omyndigförklaring.

C4 Inte heller har fp gett några argument för att en litterär kanon skulle främja invandrarnas integration.

P1C4 Även här finns mer effektiva åtgärder. Viktigast är att motverka den diskriminering som invandrare möter i Sverige.

P2C4 Ju mer man tänker på saken, desto mer befängd verkar tanken att en statlig läslista skulle kunna avhjälpa svenskämnets brister och segregationen i dagens Sverige. Det är en skenåtgärd.

C5 Den (*Folkpartiet*) har beställt en opinionsundersökning, som med sin vinklade fråga får ett vinklat svar: sextio procent av svenskarna säger sig vara positiva till en litterär kanon i skolan.

C6 Kanon stammar från högre makt - Påven, Historien, Traditionen, Staten eller Nationen - och utgör alltid motsatsen till en folkomröstning.

C7 Kanonförslaget och flera andra fp-utspel utgår ifrån att stat och myndigheter ska bedöma, belöna och bestraffa individer på grundval av deras kulturella ursprung och deras benägenhet att tillägna sig svensk kultur.

C8 Ingen kan lägga fast den svenska identiteten. I likhet med landets kanon är denna identitet en pågående process.

C9 Av hemlängtan och brustet hjärta gick hon bort. Men hon skänkte sin nya nation allt hon hade. Låt oss tänka på Kristina från Duvemåla när vi går och röstar. Sådana som hon får inte plats i Lars Leijonborgs land.

Kommentar: Artikelns intertextualitet är av manifest slag eftersom den bygger vidare på ett antal tidigare publicerade artiklar. Texten i sig är av passivt dialogisk karaktär då endast Jonssons perspektiv och åsikter lyfts fram. Författaren till denna artikel, Stefan Jonsson, kan anses vara en av de största motståndarna till ett införande av en litteraturkanon. I analysöversikten ovan syns det att artikeln i vanlig ordning domineras av contra-argument. Jonsson lyfter fram två pro-argument, **P1** och **P2**, två argument som Folkpartiet står för vilka han bemöter med motargument senare i artikeln. I **P2** anser Folkpartiet att en kanon skulle hjälpa invandrare in i det svenska samhället, Jonsson menar att denna typ av argument saknar grund och att det inte finns några belegg för att en litterär kanon skulle främja integration.

Jonsson menar i **P1C1** att Wikström dragit ett sträck genom Sverige, mellan de som anses vara riktiga svenskar och de som inte gör det. Denna aspekt av Jonssons kritik gällande litteraturkanon skulle kunna beskrivas som exkluderande.

C6 är ett contra-argument där Jonsson beskriver kanon som en hierarkisk produkt, och menar i detta avseende att det är ett odemokratiskt inslag i samhället. Han skriver bland annat ” ... utgör alltid motsatsen till en folkomröstning”. Lundahl (2009) beskriver att den radikala sidan av kanondebatten ser litteraturkanon som en artefakt för den rådande makten att styrka sig själva och upprätthålla den rådande kulturella strukturen i samhället.

Sammanfattning av analysen

Nedan kommer en kortare sammanfattning av analysen där vi presenterar de argument som framkommit.

Eftersom debatten förenklat handlar om förslaget att införa en litteraturkanon eller ej, är detta huvudtesen för debatten och som i princip kan appliceras på alla artiklar; en litteraturkanon bör upprättas. Generellt sett kan huvudargumenten i artiklarna för- och emot en litteraturkanon kategoriseras in två grupper; utbildningspolitiska argument och integrationspolitiska argument. Kanonförespråkare menar att en kanon skulle ha positiv påverkan på utbildning, och stärka den svenska litteraturen. Kanonmotståndare är eniga om att den svenska utbildningen måste förbättras, men att kanon är fel tillvägagångssätt. De integrationspolitiska argumenten innebär att

förespråkarna ser kanon som inkluderande, medan motståndare ser den som exkluderande. Proargumenten för kanon pekar i regel mot dessa två huvudargument;

- en litteraturkanon skulle bidra till ökad gemenskap och integration i samhället

&

- en litteraturkanon skulle bidra till ökad kunskap i skrift och språk inom svenskämnet

Contra-argument mot ett införande av en litteraturkanon går vanligen i linje med dessa tre huvudargument:

-en litteraturkanon är nationalistisk,

-staten ska inte bestämma över vad som ska läsas

& *-en litteraturkanon skulle vara exkluderande för de verk och författare som utesluts.*

Återkoppling till teoretiska utgångspunkter

Merparten av de analyserade texterna var av ett manifest slag, vilket innebär att de var direkt kopplade till tidigare texter. De flesta texter var direkt kopplade till Cecilia Wikströms initierande artikel där förslaget först presenterades. Av de analyserade texterna var endast ett fåtal (fem) artiklar av latent karaktär, utan direkt koppling till andra texter i textkedjan. Majoriteten av texterna (11) var av en passivt dialogisk karaktär där artikelförfattaren direkt argumenterade för eller emot ett införande av en litteraturkanon. Endast sex artiklar var av en dialogisk karaktär där fler än en ståndpunkt, för eller emot en litteraturkanon, presenterades.

Till begreppet kanon tillkom såklart flera attribut och innebörder av både motståndare och förespråkare för en litteraturkanon. Belackare till förslaget använde begreppet kanon i samma mening som bland annat nationalism, främlingsfientlighet, exkludering, rättesnöre, gammeldags, statlig läslista, och omyndigförklaring. De debattörer som var positiva till en litteraturkanon använde sig av kanonbegreppet tillsammans med ord och fraser som verktyg, förstärkning, demokratisk grundvärdering, kulturarv, litteraturskatt, ej statisk, och ”som en lista över vad föräldrar och elever har rätt att förvänta sig”.

Diskussion

Vilka kom till tals?

Som nämnt tidigare i denna uppsats var det politiker från olika partier som fick mest utrymme i de analyserade artiklarna. Vidare var det Cecilia Wikström och Stefan Jonsson, som enskilda individer, som fick störst utrymme i artiklarna. Persson ställer sig frågande till varför inte debattörerna hade sitt ursprung ur skolans eller svenskans värld. Borde till exempel inte yrkesverksamma svensklärare besitta uppdaterad kunskap av hur det står till med svenskundervisning ute i skolorna? (Persson 2012:97). Detta är en intressant aspekt av debatten, eftersom det var endast två debattörer som skulle kunna anses vara från skolans värld. Dessa var Aina Bigestans, föreståndare för Nationellt centrum för svenska som andraspråk på Lärarhögskolan i Stockholm och Eva-Lis Preisz från Lärarförbundet. Näst efter politiker var det olika skribenter och litteraturvetare som kom mest frekvent till uttryck i artiklarna. Värt att notera är att ingen ämnesdidaktisk forskare fick utrymme i debatten.

Något som kunde observeras i de analyserade artiklarna var att oavsett skyttegravstillhörighet kan debattörerna tyckas vara överens om att litteratur i varje fall ska läsas inom utbildningsväsendet. Med andra ord är förespårkare och kritiker till förslaget sammstämmiga över att litteraturläsning är en vital del av utbildningssystemet. Man skulle kunna påstå att båda sidor i debatten tror blint på att läsning av litteratur gör gott, och frågan återstår då: vilken litteratur gör gott? De två sidorna tycks göra en förenkling genom att påstå att om endast den bästa litteraturen väljs, så ordnar sig resten av sig själv. Det vill säga det problem som tycks finnas inom svenskundervisningen.

Ett återkommande problem som lärare ständigt tampas med är vilket urval av texter som ska behandlas i litteraturundervisningen. Frågan om staten ska styra det som läses i skolan eller ej är en betydelsefull och (av denna uppsats att döma) oerhört komplex fråga. Kanondebatten från 2006 genererar tyvärr inga konkreta svar på denna fråga. Vad som kan noteras av de analyserade artiklarna är att denna debatt är fixerad kring vilka verk och författare som ska läsas. Detta leder till att litteraturvalet kretsar kring vad som ska finnas med eller ej på en hypotetisk lista. Därifrån förs diskussionen kring, oberoende av vilka debattörer, om kanon antingen ska företräda det svenska kulturarvet eller det nutida globala mångfaldiga samhället.

Vilken syn har debattörerna på svenskämnets konception?

Resultaten av analysen kan också diskuteras i relation till synen på svenskämnets konception. Av argumentationsanalysen framkommer att debattörerna har olika inställning till svenskämnets konception. Tydligt är att de som är pro kanonförslaget också delar uppfattning gällande

svenskämnet som ett litteraturhistoriskt bildningsämne. Wikström menar att en litteraturkanon skulle bidra till att elever får en gemensam referensram, en referensram som också skulle bidra till en gemenskap. Mauricio Rojas påpekar i sin debattartikel att alla bör få tillgång till det kulturella arvet, något som helt går i linje med Malmgrens (1996) definition av svenskämnet som ett litteraturhistoriskt bildningsämne. Wikströms dåvarande partikollega Lars Leijonborg står också bakom kanonförslaget då han menar att de skulle kunna utgöra ett gott komplement till svenskundervisningen. Samtidigt framkommer också att Leijonborg förespråkar ett stort lärarinflytande på undervisningen, därför hamnar Leijonborgs syn på svenskämnet som både ett litteraturhistoriskt bildningsämne (positiv till kanon) men också svenskämnet som ett erfarenhetspedagogiskt ämne (stort lärarinflytande på undervisningen). Lärarförbundets ordförande vid tidpunkten för debatten Eva-Lis Preisz och Skolverkets Jan Sydhof delar inte förespråkare för kanonförslaget perspektiv på svenskämnet som ett litteraturhistoriskt bildningsämne. Sydhof förespråkar den frihet lärare och elever hade i den dåvarande läroplanen Lpo 94 (som i detta avseende inte förändrats mycket i LGR 11) och det kan därför tolkas som att han ser på svenskämnet som ett erfarenhetspedagogiskt ämne. Preisz ställer sig även hon kritisk till att politiker ska komma in och detaljstyra undervisningen, vilket skulle innebära att lärare och elevers frihet minskar.

Vad hände med läroplanen?

Folkpartiets slutgiltiga motion (bilaga 1) får anses vara en sammanfattning av Cecilia Wikströms argument. Hon skriver i sin motion att den litterära kanon som bör införas i läroplanen ska utgöra en bas och att lärarna själva ska få möjlighet att presentera andra verk för eleverna. De som ska ta fram en sådan kanon är sakk experter inom litteraturvetenskap, kulturhistoria och läsundervisning. Slutligen skriver Wikström i sin motion också att kanon med jämna mellanrum ska revideras. Motionen avslogs av riksdagen och studerar vi den nuvarande läroplanen kan vi se hur synen på litteraturundervisningen har förändrats. I Lpo 94 står det utskrivet att elever genom svenskundervisningen och mötet med skönlitteraturen ska få ”lära känna delar av vårt kulturarv” och att ”våra rötter och kulturella identitet finns i språket”. I vår argumentationsanalys framkommer argument från Wikström som också ser på svenskundervisningen på ett liknande sätt. Wikströms argument för en litterär kanon som något som skulle fungera integrerande möttes med hård kritik, främst från DN:s Stefan Jonsson. I den slutgiltiga motionen är Wikström mer försiktig i sina argument för hur svenskundervisningen och en litterär kanon ska fungera integrerande, detta genom att beskriva en litterär kanon som något som ”ger oss gemensamma referenspunkter”.

Dagens läroplan för grundskolan – LGR 11 – refererar inte till svenskundervisningen som något kulturarv för eleverna att förvärva. I Lpo tas litteraturens betydelse upp som något som ”fungerar som ett kitt i en kulturgemenskap”. I varken den aktuella läroplanen för tiden för debatten eller dagens läroplan LGR 11 står det utskrivet vilka verk som eleverna ska få möta under skoltiden.

Om Wikström visste hur en framtida läroplan (LGR 11) skulle se ut vid tiden för debatten får en anta att hon skulle blivit besviken. Den svenska litteraturen och de klassiker som hon i sina argument förespråkar att elever bör tillgodoses med har i dagens läroplan fått en än mindre roll än i den tidigare Lpo 94. I Lpo 94 står under kursmål för svenskämnet att eleverna via mötet med svensk skönlitteratur och centrala författare från ”olika tider och i skilda former” ska bli förtrogna med svensk kultur. Vidare står för övrigt att eleverna också ska få möjlighet att lära känna skönlitteratur från de nordiska länderna och från andra delar av världen och på så sätt få ”förståelse för kulturens mångfald”. I dagens LGR 11 har fokus tagit ett steg närmare just denna litterära mångfald och just svensk litteratur premieras inte framför övrig världslitteratur. Definitionen av vilken skönlitteratur som eleverna bör tillgodoses under skoltiden har också ändrats från Lpo 94 till LGR 11. I Lpo 94 benämns de verk som eleverna bör läsa och få kännedom kring som ”stora” skönlitterära verk medan de i dagens LGR 11 benämns som ”betydelsefulla” litterära verk. Genom denna svårdefinierade benämning finns det, fortfarande, inga rättesnören i övrigt för lärare att tillgå då elever ska tillgodoses med skönlitteratur inom svenskundervisningen.

Konklusion

En debatt där deltagarna aldrig möts

Argumentationsanalysen visar också att det här är en debatt där de olika debattörerna aldrig riktigt möts och enas kring något förslag på en lösning på problemet att svenska elevers läsförmåga försämras. Debatten grundar sig i följande problem; svenska elevers läsförståelse och läsförmåga blir allt sämre. Wikströms lösning på detta problem är att införa en litterär kanon i tron om att det skulle få eleverna att läsa mer och på så sätt förbättra dessa områden. Det är just den här lösningen som debatten kretsar kring och som därför får den största uppmärksamheten i debatten. Förslagen på hur elevers läsförståelse kan förbättras via svenskundervisningen är i den här debatten relativt få och än mindre konkreta. Istället lyfts andra problem upp som ett införande av en litterär kanon skulle innebära. Stefan Jonsson, som får anses vara förslaget största kritiker, kommer själv inte med någon direkt lösning på det problem att svenska elevers läsförmåga försämras. Istället ser Jonsson andra problemområden som skulle medfölja ett införande av en litterär kanon. Jonsson ger istället förslag på hur svenskämnet ställning kan stärkas från grunden, och anser därmed att det är där grundproblematiken ligger.

Att använda sig av en litterär kanon i syfte att stärka elever läsförmåga är av analysen att döma en problematisk lösning. Wikström ser införandet av en litterär kanon som något okontroversiellt, och frågan är om hon på förhand var medveten om hur många aspekter som måste tas i beaktande, vid ett införande av en litterär kanon i skolundervisningen. Att införa en litterär kanon i svenskundervisningen handlar alltså inte bara om att underlätta arbetet för lärare att tillgodose sina elever med läsvärd litteratur. Wikströms intentioner med förslaget om en litterär kanon, i syfte att stärka elevers läsförmåga och läsförståelse, är av godo. Däremot skulle ett införande av en litterär kanon också, som analysen påvisar, ställa nya frågor kring svenskämnet och förmedlingen av en viss kultur inom skolundervisningen. Grundsynen på svenskämnet skulle, vid ett införande av en kanon, påverkas genom att ämnet går åt en syn på svenskämnet som ett litteraturhistoriskt bildningsämne. Detta skulle innebära att fokus på svenskundervisningen ligger på att förmedla och skapa en kulturell referensram hos eleverna. Det är också just denna kulturella referensram som får mycket kritik i den här debatten. Kritiker till förslaget menar att det vore exkluderande mot annan litteratur och andra kulturer att i första hand premiera svensk kultur via svenskundervisningen. Jan Hansson ser på en eventuell litteraturkanon som något som skulle kunna förena olika litterära traditioner och kulturer. En litterär kanon som inkluderar olika litterära verk och kulturer är något som, enligt Hansson, skulle ”försäkra invånarna om att deras barn får möta de stora svenska barnboksförfattarna, de turkiska sagorna och de somaliska berättelserna”.

Referenslista

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bergsten, Staffan & Elleström, Lars (2004). *Litteraturhistoriens grundbegrepp*. 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Brink, Lars (1992). *Gymnasiets litterära kanon: urval och värderingar i läromedel 1910-1945 = [The literary canon of the Swedish senior high school] : [selection and values in teaching media 1910-1945]*. Diss. Uppsala : Univ., 1993
- Kroon, Åsa (2001). *Debattens dynamik: hur budskap och betydelser förvandlas i mediedebatter*. Diss. Linköping : Univ., 2001
- Leppänen, Katarina & Lundahl, Mikaela (red.) (2009). *Kanon ifrågasatt: kanoniseringsprocesser och makten över vetandet*. Hedemora: Gidlund
- Liedman, Sven-Eric (2002). *Ett oändligt äventyr: om människans kunskaper*. [Ny utg.] Stockholm: Bonnier
- Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolförmerarna: Lpo 94 : Lpf 94*. (1994). Stockholm: Utbildningsdep.
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. (2011). Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>
- Malmgren, Lars-Göran (1996). *Svenskundervisning i grundskolan*. 2., [aktualiserade] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Nationalencyklopedin*, kanon. [http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kanon-\(2\)](http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kanon-(2))
(hämtad 2016-05-18)
- Persson, Magnus (2012). *Den goda boken: samtida föreställningar om litteratur och läsning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Rosendahl, Mads (2003): *Kanoniske konstellationer. Om litteraturhistorie, kanonstudier og 1920'ernes litteratur* (Sydansk Universitet forlaget, Odense 2003)
- Sandström, Margareta, Stier, Jonas & Nilsson, Lena (red.) (2014). *Inkludering: möjligheter och utmaningar*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Sjögren, Peter A., Györki, Iréne & Malmström, Sten (2011). *Bonniers svenska ordbok*: [4000 nya ord, praktiska skrivråd]. 10. uppl. [sic] Stockholm: Bonnier fakta

Thavenius, Jan (red.) (1999). *Svenskämnets historia*. Lund: Studentlitteratur

Uljens, Michael (red.) (1997). *Didaktik: teori, reflektion och praktik*. Lund: Studentlitteratur

Williams, Anna (1997). *Stjärnor utan stjärnbilder*: kvinnor och kanon i litteraturhistoriska översiktsverk under 1900-talet. Stockholm: Gidlund

Bilagor

Bilaga 1 - Analyserade artiklar

Lina Kalmteg: "Litteraturkanon föreslås i Sverige". *Dagens Nyheter* 2006-07-26
<http://www.svd.se/litteraturkanon-foreslas-i-sverige>

Stefan Jonsson: "Folkpartiet på svenskjakt". *Dagens Nyheter* 2006-07-26
<http://www.dn.se/kultur-noje/folkpartiet-pa-svenskjakt/>

Lina Kalmteg: "Lärare säger nej till litteraturkanon". *Svenska Dagbladet* 2006-07-26
<http://www.svd.se/larare-sager-nej-till-litteraturkanon>

Lina Kalmteg: "Leijonborg för en litteraturkanon". *Svenska Dagbladet* 2006-07-28
<http://www.svd.se/leijonborg-for-litteraturkanon>

Mauricio Rojas: "Rättvisepolitik - Alla bör få tillgång till gemensam kultur". *Dagens Nyheter* 2006-07-29
<http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/rattvisepolitik/>

Cecilia Wikström: "Därför behövs Litteraturkanon". *Svenska Dagbladet* 2006-07-29
<http://www.svd.se/darfor-behovs-litteraturkanon>

Stefan Jonsson: "Litteratur som gränsvakt". *Dagens Nyheter* 2006-07-31
<http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/litteratur-som-gransvakt/>

Inti Chavez Perez: "Makthavarna måste granskas". *Dagens Nyheter* 2006-07-31
<http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/makthavarna-maste-granskas/>

Cecilia Wikström: "Bra böcker en rättighet". *Dagens Nyheter* 2006-08-03
<http://www.dn.se/kultur-noje/bra-bocker-en-rattighet/>

Jan Hansson: "Vad händer med barnlitteraturen?". *Svenska Dagbladet* 2006-08-05
<http://www.svd.se/vad-hander-med-barnlitteraturen>

Henrik Berggren: "Ledare: Kan nån kanon?". *Dagens Nyheter* 2006-08-08
<http://www.dn.se/ledare/signerat/kan-nan-kanon/>

Ebba Witt-Brattström: "Naiv syn på skönlitteratur". *Dagens Nyheter* 2006-08-08
<http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/naiv-syn-pa-skonlitteratur/>

Magnus Västerbro: "Litterär kanon splittrar alliansen". *Dagens Nyheter* 2006-08-10
<http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/litterar-kanon-splittrar-alliansen/>

Åsa Moberg: "Vad kräver vi av svenskar i utlandet?". *Svenska Dagbladet* 2006-08-12
<http://www.svd.se/vad-kraver-vi-av-svenskar-i-utlandet>

Lina Kalmteg: "Litteraturkanon tände känslorna". *Svenska Dagbladet* 2006-08-19
<http://www.svd.se/litteraturkanon-tande-kanslorna>

Ossi Carp: "Akademien positiv till litterär kanon". *Dagens Nyheter* 2006-08-21
<http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/akademien-positiv-till-litterar-kanon/>

TT Spektra: "Knäpp debatt om litteraturkanon". *Svenska Dagbladet* 2006-08-25
<http://www.svd.se/knapp-debatt-om-litteraturkanon>

Stefan Jonsson: "Världen bortom folkpartiet". *Dagens Nyheter* 2006-08
<http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/varlden-bortom-folkpartiet/>

Bilaga 2 – Folkpartiets motion

Motion 2006/07:Ub260

Litterär kanon

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en litterär kanon i skolan.

Motivering

Det finns ett starkt samband mellan skönlitteraturläsning, läsförmåga och elevens förmåga att klara andra skolämnen. Litteraturen är en ingång till svenska språket men binder också samman generationer, minoriteter och landsändar med varandra och ger oss gemensamma referenspunkter när det gäller den svenska litteraturen och historien så som den speglas av svenska författare genom seklerna.

Sedan början av nittiotalet har svenska elevers läsförmåga försämrats. Skolverkets Nu-utvärdering från 2003, den största utvärderingen av grundskolan som någonsin genomförts, visar att andelen lässvaga elever har ökat kraftigt. Mer än var tredje elev i årskurs nio anses behöva särskilt stöd, vilket är en tredubbling av antalet lässvaga elever sedan samma mätning gjordes 1995.

En litterär kanon – ett urval av litterära verk som läses i skolan – bör införas i läroplanen. Det skulle tydliggöra elevernas rätt till stöd av skolan för att få läsa de främsta svenskspråkiga författarna och världslitteraturens stora verk. De elever som inte får stöd hemifrån i sin läsning gynnas mest av att en kanon införs. Det gäller barn som inte har föräldrar som läser särskilt mycket hemma och barn som inte har någon naturlig koppling till litteratur på svenska för att de eller deras föräldrar invandrat till Sverige.

Betydande verk av utländska författare ska ingå, dels för att även dessa många gånger har haft stort inflytande på den svenska kulturutvecklingen, dels för att det har ett egenvärde att eleverna får en inblick i litteraturen i Europa och andra världsdelar.

Fram till sextiotalet hade den svenska skolan en litterär kanon. Det sågs som en rättighet för eleverna att vara förtrogen med författare som August Strindberg, Selma Lagerlöf och Ernest Hemingway. I flera andra länder finns en litterär kanon angiven i skolan. I den norska grundskolans avslutande år ska eleverna läsa t.ex. Sigrid Undset, Cora Sandel och Henrik Ibsen. Året dessförinnan ska de norska eleverna läsa tal av t.ex. Winston Churchill och Martin Luther King. I den franska kursplanen finns listor på romaner, dikter m.m. mellan vilka lärarna kan välja i olika årskurser. På den franska romanlistan finns inte bara franska verk utan också betydelsefulla utländska, som t.ex. Selma Lagerlöfs *Le merveilleux Voyage* de Nils Holgersson.

Listan på vilka verk som ska ingå i kanon ska vara en bas och därutöver ska lärarna ha möjlighet att presentera andra verk för eleverna. Förslaget till en litterär kanon ska tas fram av sakk experter inom litteraturvetenskap, kulturhistoria och läsundervisning. Kanon ska revideras regelbundet och ingå i kursplanen i svenska för grundskolan och kärnämneskurserna i svenska i gymnasiet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 oktober 2006

Cecilia Wikström i Uppsala (fp)